

CONCLUSIONS JORNADA CULTURA I PATRIMONI EN GUERRA Barcelona, 27 d'octubre de 2022

Context

La primera meitat del segle XX a Europa es va caracteritzar per les dues grans guerres mundials, i els seus efectes en la població i una rellevant destrucció del patrimoni cultural. Aquest context influencia la trajectòria personal i artística de Pau Casals entenent que la música no pot quedar al marge dels problemes de les persones i de la vida.

La constitució de Nacions Unides i el multilateralisme van obrir les portes al diàleg entre els països per construir un futur millor. La [Convenció de La Haia de la UNESCO per la Protecció dels Béns Culturals en cas de Conflictes Armats de 1954](#) i els seus protocols van obrir una nova etapa en considerar el patrimoni cultural com a un bé de la humanitat.

Malgrat aquest referent en el dret internacional, malauradament, destaquen algunes vulneracions com en el conflicte dels Balcans (1991), els Budes de Bamian (2001), la guerra d'Iraq (2003) o la guerra civil de Síria (2011), entre altres infraccions. Aquests fets han mobilitzat la consciència mundial sobre la necessitat d'una protecció efectiva del patrimoni en el cas de conflictes bèl·lics. Encapçalats per la UNESCO que en la Conferència de 2015 va reforçar la seva acció en aquest camp amb una nova estratègia de cooperació internacional entre estats, per prevenir la destrucció material i la denúncia del tràfec (o trànsit) il·legítim d'obres d'art.

La [Relatora Especial sobre Drets Culturals de Nacions Unides](#) (2016) en el seu informe relaciona la destrucció intencional del patrimoni cultural com un acte de violació dels drets culturals "el dret a l'accés i al gaudi del patrimoni cultural forma part del dret internacional dels drets humans" per la significació per a les persones i els grups.

El patrimoni cultural adquireix una gran importància en el present per la seva funció en el desenvolupament humà, també com a herència del passat d'on venim i qui som però també pel que fa al compromís de futur per a les noves generacions. Amb una projecció tant local – nacional com internacional com a "patrimoni cultural de tota la humanitat".

Les diferents destruccions que comporten les guerres i els conflictes armats afecten i alteren la vida cultural de les persones i de les comunitats i, per tant, al seu patrimoni cultural material i immaterial, considerats en un enfocament integral. En molts conflictes els actes de destrucció deliberada del patrimoni cultural i la seva reivindicació i difusió es converteixen en una forma de "guerra cultural" contra la població que en molts casos deriva en actes de "depuració cultural".

L'existència d'un marc normatiu internacional va representar, en el seu moment, un gran avenç i una consciència planetària sobre aquesta forma de destrucció. De la mateixa forma s'evidencia que la simple existència de la norma no és suficient i cal dedicar molts esforços a la sensibilització de la ciutadania global en aquest camp. Principalment en l'educació de la infància i la joventut, grans perjudicats de les guerres i els seus efectes,

per a contribuir a construir una consciència global sobre la protecció integral de patrimoni com una riquesa de la humanitat.

Reflexions finals de la Jornada

La jornada celebrada el passat 27 d'octubre del 2022, va voler posar en relleu la importància de la defensa dels drets humans i culturals en els conflictes bèl·lics actuals i abocar les convencions, declaracions i el dret internacional relacionats amb la destrucció deliberada de la cultura com a arma de guerra. Al llarg de les presentacions i debats es van expressar diferents aportacions a considerar.

Destaquem la importància de l'acció conjunta per mitjà de les instàncies multilaterals, com la UNESCO i altres, però també demanem una major implicació de la societat civil global en defensa dels valors universals i de la solidaritat internacional en la protecció de la diversitat cultural i els diferents patrimonis.

Considerem que la [Convenció de 1954](#) i altres normes aporten un marc jurídic imprescindible, però requereixen altres estratègies complementàries en el camp de la conscienciació de la població per donar a conèixer aquestes realitats i fomentar accions educatives determinades. A la vegada que es constata que la importància de la norma no canvia la societat i cal fomentar una major sensibilització de la societat en aquest camp.

Al llarg de la Jornada es va plantejar la necessitat de relacionar la destrucció intencionada del patrimoni amb els drets culturals d'acord amb l'informe de l'Experta de Nacions Unides. Hem de tenir en compte que la guerra també destrueix la vida cultural de la població que no pot exercir el seu dret a participar-hi lliurement. En alguns casos el conflicte pot caure en un tipus de neteja cultural, intentant negar els valors de l'altre amb poc respecte a la diversitat.

La defensa dels drets culturals y la dimensió cultural en el conjunt dels drets humans, en aquests contextos bèl·lics, es considera un plantejament necessari, així com la relació amb l'Agenda 2030 que en el seu ODS 16 proposa promoure societats pacífiques i inclusives, i l'accés a la justícia per a tothom.

Les diferents intervencions van proposar una visió de patrimoni cultural integral, entesa com la conjunció del patrimoni immoble, immaterial i natural, d'acord amb les darreres definicions i el respecte a la diversitat cultural. Aquesta perspectiva reconeix que la destrucció cultural de la guerra va més enllà d'uns edificis històrics i afecta el bon funcionament dels equipaments, esdeveniments, festes y tradicions culturals y l'organització de la vida cultural col·lectiva.

Davant la situació que estem vivint, a Ucraïna però també en altres indrets, es considera imprescindible donar visibilitat a la destrucció del patrimoni cultural intentant que els mitjans de comunicació es facin ressò d'aquests aspectes que moltes vegades queden amagats.

La realitat dels conflictes actuals presenta nous problemes y dificultats reclamant l'enfortiment dels instruments i mecanismes de protecció, prevenció i lluita contra la destrucció del patrimoni cultural i el tràfic d'obres d'art.

Proposem que els diferents agents i actors culturals es mobilitzin per a la difusió i el compromís en aquesta causa i el respecte per les altres cultures. I que des dels diferents àmbits culturals i llenguatges expressius s'aportin les seves visions i representacions sobre aquest conflicte mundial.

Fomentar la solidaritat internacional per a la reconstrucció cultural dels països que han patit una guerra o conflicte per mitjà de les instàncies de la cooperació internacional al desenvolupament. Estudiar la possibilitat de crear fons d'ajuda específics (com l'ajuda humanitària) per incidir en urgència i prevenció i per a la protecció del personal que defensa el patrimoni.

Mantenir una observació constant de les realitats on es donin vulneracions d'aquests drets per a la seva comunicació en general i per complementar les informacions dels mitjans amb dades sobre els impactes de les guerres en la cultura.

De la mateixa forma hem de fomentar la recollida d'informació i documentació sobre els efectes de la guerra al patrimoni cultural com exercici de memòria i per a futurs processos.

En l'actualitat la guerra d'Ucraïna ens evidencia l'incompliment del respecte pel patrimoni i les infraestructures culturals que ens obliguen a actualitzar una reflexió sobre el tema i fomentar una major implicació dels agents culturals en la protecció del patrimoni mundial com una mostra de compromís en els valors compartits.

Barcelona, octubre 2022

